

ביאור נשגב הגנוז בדברי רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע זכה בלק שקראו על שמו פרשה בתורה כי היה גוי כשר שקיים את ההלכה עשו שונא ליעקב

הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלצטשוב זי"ע, וכך סיפר רבי מאיר:

"פעם אחת הלכנו אני וחברי יחד אל רבינו רבי מרדכי מקרעמניץ זצלה"ה, ופתאום ניתך עלינו בדרך גשם נורא, ונתחזק הגשם מרגע לרגע, עד שכמעט פרחו נשמתנו מהקור הגדול והמים שהרטיבו אותנו מכף רגל ועד ראש. חיפשנו איזה בית להיכנס בו, עד שמצאנו בית אחד ונכנסנו בתוכו, אבל כשראינו שבעל הבית היה גוי התחלנו לחזור לאחורינו, אולם הגוי יצא אחרינו וביקש מאתנו, אל נא תעברו ממני בלי לינה, ונתן לנו לינת לילה טובה מאד.

בבוקר השכמנו והלכנו לדרכנו, ובדרך התפתח ויכוח ביני ובין חברי, כי חברי אמר: "זעה דאס איז איין ערליכער גוי" - ראה כי זהו גוי כשר שהכניס וקירב אותנו, ואני אמרתי לו כי אין נכון לומר כך, אלא אדרבה הוא "א אומ-ערליכער גוי" - גוי שהוא לא כשר, והחלטנו כי נשאל את פי רבינו וכאשר יכריע כן יקום.

כאשר הגענו אל רבינו והצענו לפניו את הוויכוח, אמר אלי: "אמור רבי מאיר מנין למדת דבר זה מהתורה הקדושה". אמרתי שלמדתי כן ממה שהביא רש"י בפרשת וישלח (בראשית לג-ד): "אמר רבי שמעון בן יוחאי, הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב". נמצא לפי זה כי אם לא היה הגוי מקרב אותנו אלא היה מרחק אותנו, היה עושה כהלכה שעשו שונא ליעקב, אבל מאחר שהגוי קירב אותנו מאד הרי עשה שלא כהלכה, אם כן ראוי לומר עליו שהוא "אומ-ערליכער גוי" - גוי שאינו כשר כי עשה שלא כהלכה, ואמר רבינו כי הצדק אתי.

סיים רבי מאיר את דבריו הקדושים, כי זהו גם כן הענין עם בלק, כי לכאורה יש לתמוה עליו פליאה גדולה, שהרי בטח ידע מה שאמר הקב"ה

ובכן מהו הלקח הנשגב שאנו צריכים ללמוד מהשינוי הנורא שהיה בין תחילת הפרשה, כשהקב"ה שולח מלאך מן השמים לעמוד בדרכו של בלעם, עד כדי כך שהקב"ה משנה את הטבע ופותח את פי האתון שתאמר דברי תוכחה לבלעם, ובין האסון הנורא שהיה בסיום הפרשה, כשבלעם הרשע הצליח בעצתו הרעה להכשיל את ישראל ולהפיל אצלם חללים.

שיחת רבי מאיר מפרמישלאן בפני ספר תורה לפני הקריאה

פתח דברינו יאיר לבאר ענין זה על פי מה שנשים לב להתבונן, על מה שבחרו חכמינו ז"ל לכנות פרשה זו "פרשת בלק", כמו ששינוי בגמרא (ברכות יב:): "בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע, ומפני מה לא קבעוה, משום טורח צבור". ותמיהו המפרשים מה ראו חכמינו על ככה לכנות פרשה זו פרשת "בלק", על שם גוי רשע שביקש לקלל את ישראל.

והנה מה שמצינו בענין זה נועם שיח סוד מאחד משרפי קודש, הלא הוא הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע, שביאר ענין זה בשבת קודש פרשת בלק בפני ספר תורה לפני הקריאה, כפי שהביא בספר "דברי מאיר" בפרשתנו עדות נאמנה מאדם שהיה נוכח בפרמישלאן בשבת זו, ונקרא איזה רב לעלות לתורה, ולפני שבירך על התורה פנה אליו רבי מאיר ואמר: "אשאל אותך לפני הברכה שאלה קטנה, מה היה בלק, יהודי או גוי". ענה לו הרב בפשטות כי דבר ידוע הוא שבלק מלך מואב היה גוי.

שאל אותו רבי מאיר שוב: "אם כן אמור לי הטעם, מדוע נקראת סדרה אחת בתורה הקדושה על שם הגוי הזה בלק". הרב שלא ידע מה לענות שתק. אמר לו רבי מאיר אני אענה התירוץ על כך, ופתח את פה קדשו לבאר ענין זה על פי סיפור שהיה אצלו, כשנסע פעם עם חברו להסתופף בצל הקודש של רבו הרה"ק רבי מרדכי מקרעמניץ [בן

בפרשתנו פרשת בלק דבר בעתו מה טוב, להתבונן על ההבדל הנורא ואיום בין התחלת הפרשה לסיום הפרשה, בהתחלת הפרשה אנו למדים (במדבר כב-ב): "וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי, ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא... וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה אשר על הנהר ארץ בני עמו לקרוא לו לאמר".

בהמשך הפרשה אנו למדים כי בלק מלך מואב שכר את בלעם הרשע לקלל את ישראל, אולם הדבר הסתיים במפח נפש. על אף שבלק לקח את בלעם לשלשה מקומות ובכל מקום בנה שבעה מזבחות והקריב שבעה פרים ושבעה אלים, לא עלה ביד בלעם לקלל את ישראל, כי הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו לא רק שמנע מבלעם מלקלל את ישראל, אלא זאת ועוד שכפה עליו לברך את ישראל בכל הברכות.

כמה שמחה ועונג שבת יש לנו לשמוע איך בעל הקורא קורא בתורה את הפסוקים עם הנקודות והטעמים (שם כד-י): "ויחר אף בלק אל בלעם ויספוק את כפיו, ויאמר בלק אל בלעם לקוב אויבי קראתיך, והנה ברכת בך זה שלש פעמים, ועתה ברח לך אל מקומך, אמרתי כבד אכבדך והנה מנעך ה' מכבוד".

אולם כאשר אנו מגיעים לסוף פרשת בלק, מתקיים בנו מליצת הכתוב (איכה ה-טו): "שבת משוש לבנו נהפך לאבל מחולנו". כל השמחה שהיתה לנו בתחילת הפרשה משתנה מן הקצה אל הקצה. בלעם אמנם הוכרח לברוח בבושת פנים, אולם כמו נחש מסוכן הטיל את ארסו ברגע האחרון, כשאמר לבלק (שם יד): "ועתה הנני הולך לעמי, לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים". ופירש רש"י שהשיא לו עצה רעה להכשיל את ישראל בבנות מואב. התוצאה היתה איומה ונוראה כפי שמסתיימת הפרשה: "ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף".

רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע מבאר לפני הקריאה בספר תורה הטעם שפרשה בתורה נקראה על שם בלק

בלק היה "ערליכער גוי" - גוי כשר שהקפיד לקיים את ההלכה: "הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב"

פלא והפלא: הקב"ה הציל את ישראל מקללת בלעם ולא הציל אותם מעצתו הרעה לקלקלם בבנות מואב

לשונאי ישראל יש ב' שיטות איך להילחם עם ישראל מלחמה גופנית להורגם או מלחמה רוחנית לקלקלם

למשה (דברים ב-ט): "אל תצר את מואב ואל תתגר במלחמה", אם כן למה שכר את בלעם לקלל אותנו, הלא לא היה לו מה להתיירא מאתנו, אלא שעם כל זה היה מוכרח לעשות כפסק הלכה של רשב"י: "הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב", אם כן היה בלק "ערליכער גוי" - גוי כשר ששונא את יעקב אפילו אין לו סיבה לכך, על כן ראוי הוא שיפתחו בו את הפרשה: "וירא בלק בן צפור", ויקראו את הפרשה בשמו "בלק". אלו דבריו הקדושים.

ביאור כוונתו העמוקה של רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע

נתתי לבי להתעמק בשיחה נאה זו, אשר בהשקפה ראשונה נראה שנאמרה בדרך צחות, אולם הרי ידוע שכך היה דרכו בקודש של רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע לומר אמרות ופירושים בדרך צחות, אשר תוכם רצוף אהבה ענינים נשגבים העומדים ברומו של עולם. ואם בכל דבריו כך על אחת כמה וכמה שיח סוד זה, שמצא לנכון לומר בפני ספר תורה שהיה מונח על הבימה, ולעכב את העולה לתורה לפני שבירך על התורה, כדי לשאול אותו ולומר שיחה זו ברבים, הרי ברור שטמון בדבריו לקח נשגב שראוי ללמד ברבים.

על כן כעבדא קמיה מאריה רחש לבי דבר טוב לברר מקחו של צדיק, לבאר כוונתו העמוקה שקראו חכמינו ז"ל פרשה זו על שמו של "בלק", משום שהיה גוי כשר שקיים את ההלכה עשו שונא ליעקב, ויש לתמוה על כך, שהרי כל התורה מלאה עם שונאי ישראל, בראשם עמלק, פרעה, בלעם, סיחון ועוג שקיימו הלכה זו של שנאת ישראל בשלימות, מדוע אם כן זכה דוקא בלק שנקראה הפרשה על שמו.

נקדים לבאר המאמר של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי: "הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב", ותמהו המפרשים איך שייך לומר "הלכה" על שנאת עשו ליעקב. ונראה לבאר הכוונה בזה על פי מה שנשים לב, כי רשב"י אמר מאמר זה על מה שמצינו בפרשת וישלח כשנפגש יעקב עם עשו להתפייס עמו, והביא לו את כל המתנות והשתחוה לפניו שבע פעמים, כתוב (בראשית לג-ד): "וירץ עשו לקראתו ויחבקו ויפול על צווארו וישקה ויבכו". על כך הביא רש"י: "אמר רבי שמעון בן יוחאי, הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו".

ונראה לפרש לפי זה מה שהגדיר רשב"י ידיעה זו בגדר הלכה, על פי מה שכתב הרמב"ן בתחילת פרשת וישלח (בראשית לב-ב), כי פגישה זו בין יעקב לעשו היתה הוראה לדורות איך להתנהג בגלות, בלשון קדשו:

"נכתבה הפרשה הזאת להודיע, כי הציל הקב"ה את עבדו וגאלו מיד חזק ממנו, וישלח מלאך ויצילהו, וללמדנו עוד, שהוא לא בטח בצדקתו והשתדל בהצלה בכל יכולתו. ויש בה עוד רמז לדורות, כי כל אשר אירע לאבינו עם עשו אחיו יארע לנו תמיד עם בני עשו, וראוי לנו לאחוז בדרכו של צדיק, שנזמין עצמנו לשלשת הדברים שהזמין הוא את עצמו, לתפלה ולדורון ולהצלה בדרך מלחמה, לברוח ולהינצל, וכבר ראו רבותינו הרמז הזה מן הפרשה הזאת כאשר אזכיר".

בשעה שהתפייס יעקב עם עשו פעל מיד להתרחק ממנו

ובכן הבה נתבונן מהו הלך שלימד אותנו יעקב אבינו לדורות עולם, איך מתפייסים עם מנהיגים רשעים כעשו השולטים בגלויות. אנו למדים בתורה כי אחרי שנתפייס יעקב עם עשו, הציע לו עשו רעיון של אחווה ורעות (שם לג-יב): "ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך". ופירש רש"י: "ואלכה לנגדך, בשוה לך. טובה זו אעשה לך, שאאריך ימי מהלכתי ללכת לאט כאשר אתה צריך, וזהו לנגדך בשוה לך".

אולם יעקב אבינו סירב לקבל הצעה זו: "ויאמר אליו אדוני יודע כי הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי, ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן, יעבר נא אדוני לפני עבדו, ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ורגל הילדים, עד אשר אבוא אל אדוני שעירה". ופירש רש"י: "הרחיב לו הדרך שלא היה דעתו ללכת אלא עד סוכות, אמר אם דעתו לעשות לי רעה ימתין עד בואי אצלו והוא לא הלך, ואימתי ילך בימי המשיח שנאמר (עובדיה א-כא) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו".

וביאר ה"בן איש חי" בדרך מחשבה הוויכוח שהיה בין יעקב לעשו, על פי המבואר בספרים הקדושים כי שונאי ישראל יש להם ב' דרכים איך להילחם כנגד ישראל, דרך אחת שנלחמים עמם מלחמה חומרית להשמידם, כהמן הרשע שביקש

להשמיד את כל היהודים, ודרך אחת שנלחמים עם ישראל מלחמה רוחנית לקלקלם, על ידי שמקרבים ומתחברים עמם כדי שיתערבו עמם, כמו שכתוב (תהלים קו-ה): "זיתערבו בגוים וילמדו מעשיהם". לפי זה מבאר ה"בן איש חי" הוויכוח בין יעקב לעשו, הנה הדברים מתוך לשון קדשו:

"ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך. יש לדקדק איך נהפך עשו לאיש אחר לבקש החברה עם יעקב אבינו ע"ה, אחר שתחילת ביאתו היתה כדי להורגו. ונראה לי בסייעתא דשמיא כי תחילה רצה עשו לבוא על יעקב בחרב כדי לאבדו ח"ו, וסוף עתה בא להיפך שעזב החרב והמלחמה עם יעקב, ודיבר להיפך נסעה ונלכה בעולם הזה בחברה ושיתוף ובהשוואה אחת, ואלכה נגדך לעזרתך ולשמור אותך, וכל זה אינו אומר מאהבה אלא משנאה, שחשב שבזה יוכל לו לקלקל דרכיו ח"ו, ואז יגבר עליו ויהיה לו תקומה בעולם.

אך יעקב אבינו ע"ה הרגיש בנזק הדבר הזה, ואמר לו אדוני יודע כי הילדים רכים וכו', כלומר ידעתי לא מאהבה וטוב לב אתה רוצה בכך, אלא כוונתך כדי להתגבר על זרעי ולשלוט במ, על ידי קלקול מעשיהם אשר יתקלקלו מחברת זרעך, דאז ידפקום המקטרגים יום אחד ומתו כל הצאן".

יעקב הקדים להודיע לעשו "עם לבן גרתי" כגר ולא תושב

מעתה יאירו עינינו להבין דברי רשב"י, שהזהיר אותנו לבל נשגה במה שכתוב: "וירץ עשו לקראתו ויחבקו ויפול על צווארו וישקהו", שעשו עזב את שנאתו ליעקב ונהפך לאח אוהב המחבק ומנשק, ומאחר שיעקב אבינו הורה לנו כאן את הדרך איך להתנהג בכל הדורות, נטעה לחשוב שצריך להתחבר ח"ו עם הגוים להשלים עמם.

לכן פתח רשב"י והודיע לנו שיעקב אבינו פסק הלכה לדורות עולם: "הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו". אבל למעשה הארס עדיין בקרבו, לקלקל את

שכתוב (דברים כו-ה): "ארמי אובד אני וירד מצרימה ויגר שם". ודרשו בספרי כפי שהובא בהגדה של פסח: "ויגר שם, מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם, שנאמר (בראשית מז-ז) ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו".

וביאר בדברי קדשו כי הסגולה להישאר בקדושה בארץ העמים, היא שנזכור תמיד שאנו נמצאים שם בגלות כגרים ולא כתושבים, ונשתוקק לחזור לארץ ישראל בבית המקדש שבירושלים, בלשון קדשו:

"נראה לי שאף על פי שאבותינו התהלכו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר, מכל מקום בכל מקום שהלכו היה לבם ועינם וכל מחשבותם אל ארץ נחלתם אשר נתן להם השי"ת, וכן אמרו השבטים לפרעה, לגור בארץ באנו, ולא להתיישב, כי בכל רגע האפשרי דעתנו על נחלתנו".

מוסיף על כך ה"חתם סופר" דברים חוצבים להבות אש, שהוא לקח נשגב לכל בית ישראל גם בדורותינו שאנו נמצאים בעוונותינו הרבים בגלות:

"וכל זמן שהיה דעתם כך, לא שלט בהם פרעה וגזירותיו, לכן כתיב (שמות א-י) וימת יוסף ואחיו וכל הדור ההוא, אשר לא נתיישבו [במצרים] אלא כגרים בעלמא, כשמתו אלו, ושם ז' ובני ישראל פרו וישרצו וירבו, ומאותן דורות החדשים, ותמלא הארץ אותם [שנעשו כתושבים ולא כגרים], ומיד (שם ח) ויקם מלך חדש ויאמר הבה נתחכמה, והיינו דקאמר מקרא ביכורים וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט, כשהיו עדיין מתי מעט, אז גרו שם כגרים ולא נטשו נחלתם, והיה שם לגוי גדול, אז וירעו לנו המצרים".

"הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל"

רעיון קדוש זה מתאים להפליא עם מה שפירש כ"ק מרן רבי יהושע מבעלזא זי"ע (שמות א-א): "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו". וצריך ביאור מה שכתוב: "הבאים מצרימה", שהרי כבר באו למצרים לפני הרבה שנים, וכבר עמדו על כך במדרש (שמו"ר א-ז): "הבאים מצרימה, וכי היום באו והלא ימים רבים באו".

וביאר בדברי קדשו, כי כאשר ראה יעקב אבינו ברוח קדשו שנגזר על ישראל להיות שנים רבות בגלות מצרים שהיא ערות הארץ, נתיירא שמא ח"ו יתקיים בהם מה ששנינו בגמרא (סוטה מז): "חן המקום על יושביו", ועל ידי זה הם עלולים

הסכנה להתקלקל מאהבת הגוים התלויה בבחירה גדולה מהסכנה בשנאת הגוים שאפשר להתפלל להינצל ממנה

חתם סופר: קיום ישראל בגלות על ידי שיזכרו תמיד שהם גרים ולא תושבים וישתוקקו לחזור לירושלים

בלק נלחם עם ישראל להכות בהם ולא הצליח בלעם ייעץ לקלקלם בכנות מואב והרג כ"ד אלף במגפה

הפרשה נקראת על שם בלק שגילה את שנאתו לישראל ולא על שם בלעם שיעץ להתחבר עם ישראל וקלקלם

ויש להוסיף עוד טעם, כי על סכנה חומרית אפשר להתפלל לפני הקב"ה שיציל אותנו, אבל על סכנה רוחנית הבחירה ניתנה בידי אדם לבחור בטוב או ברע, כמבואר בגמרא (ברכות לג): "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". לכן חסד גדול עשה הקב"ה שהשריש בגוים שנאה תהומית לישראל, כדי להציל את ישראל שלא יתחברו עם הגוים לעשות כמעשיהם.

בא וראה עד היכן הדברים מגיעים, ממנה שמצינו חידוש גדול ב"ספר חסידים" (סימן תשל"ז): "ולכך נשלחה איבה בין יעקב ועשו בקטנותם, פן ילמד יעקב מעשו". הרי מבואר בדבריו הקדושים שהשריש הקב"ה שנאה קדימה בין עשו ליעקב בעודם תאומים בבטן רבקה, כמו שכתוב (בראשית כה-כב): "ויתרוצצו הבנים בקרבה", כדי שלא יתחבר יעקב עם עשו ללמוד ממעשיו הרעים.

וכן מבואר במדרש תמורה [המיוחס לרבי ישמעאל ורבי עקיבא] שנדפס בספר "פרדס הגדול" לרש"י (פרק ה תמורה כו): "הודיה גדולה מבקשין ישראל להודות להקב"ה, שהטיל ביניהם ובין אומות העולם שנאה ותחרות, שאילולי כן היו מתערבין בגוים ולמדים ממעשיהם, כמו שנאמר ויתערבו בגוים וילמדו ממעשיהם, לפיכך הודו לאל השמים כי לעולם חסדו".

ומה נפלאים הם דברי רבינו בחיי בפרשת קדושים על הפסוק (ויקרא כ-ו): "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי. חכמת התורה חייבה לנו להיותנו מובדלין במאכלנו ובמשנתנו ובמלבושנו, ומתוך שאנו מסוגלין במצוות התורה הם מקנאים בנו, ומתוך קנאתם ישנאו אותנו, וכענין שדרשו חז"ל (שבת פט). הר חורב שמו, ולמה נקרא שמו סיני, שמשם יצאה שנאה לעובדי גילולים".

דברים נפלאים מתורתו של ה"חתם סופר" זי"ע

והנה מה שמצינו עוד בענין זה בדברי ה"חתם סופר" זי"ע ב"תורת משה" (פרשת כי תבוא) לפרש מה

יעקב זרעו מדרך התורה והמצוות. וראה לדבר שהרי כשביקש עשו ממנו: "נסעה ונלכה ואלכה לנגדך", התחמק יעקב ממנו ושלחו לדרכו באומרו: "הילדים רכים", ויש סכנה גדולה: "ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן", שיתקלקלו ממך.

יומתק לבאר בזה מה שהקדים יעקב אבינו לשלוח מלאכים לומר לעשו (בראשית לב-ה): "כה אמר עבדך יעקב, עם לבן גרתי ואחר עד עתה". ופירש רש"י: "לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר... דבר אחר גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים". ויש לומר ששני הפירושים עולים בקנה אחד, כי בזכות שהקפיד להיות אצל לבן "גר" מרוחק ממעשיו הרעים היה יכול לקיים תרי"ג מצוות.

לפי דרכנו יש להוסיף שיעקב ביקש לרמוז בכך לעשו מראש, כי הגם שהוא שולח אליו מלאכים כדי להתפייס ולהשלים עמו, ידע נאמנה שאין רצונו לכרות עמו ברית של אחוה וקרעות, אלא כמו שהתנהג יעקב עם לבן לעבוד בשבילו במסירות ובנאמנות, עם כל זאת הוא נבדל ממנו כדי לשמור תרי"ג מצוות, כך יתרחק מעשו כדי שלא יתקלקלו בניו ממנו.

הסכנה מהתקרבות הגוים גדולה משנאתם לישראל

ונראה לבאר לפי זה מה שהכריע יעקב אבינו לדורות עולם: "הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב", על פי המבואר בספרים הקדושים כי הסכנה הרוחנית מצד הגוים המקרבים את ישראל להתחבר עמם ולקלקלם, גדולה מהסכנה החומרית מצד הגוים המגלים את שנאתם לישראל, והטעם לכך הוא על פי המבואר במדרש (במדב"ר כא-ז): "רבי שמעון אומר מנין שהמחטיא את האדם יותר מן ההורגו, שההורג הורג בעולם הזה ויש לו חלק לעולם הבא, והמחטיא הורגו בעולם הזה ובעולם הבא".

לון ולאֶעֱקֶבָהּ לֵהוּ מַעֲלָמָא [השם שלנו גורם להשמידם ולעקר אותם מן העולם].

לפי דברינו יש לומר כי בשמותיהם רמוזה הדרך שלהם להילחם כנגד ישראל, כי בל"ק שהוא אותיות "בא לק", מרמז שדרכו להילחם עם ישראל להלקותם כאומרו: "אולי אוכל נכה בו", ואילו בלע"ם שהוא אותיות ב"ל ע"ם, מרמז שדרכו להילחם עם ישראל מלחמה רוחנית, שלא יהיו עם לבדד ישכון ההולכים בדרך התורה, אלא יתערבו ח"ו עם הגוים וילמדו ממעשיהם.

מעשה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מה עמקו דברי רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע, שבחרו חכמינו ז"ל לקרוא פרשת "בלק" על שמו, כי היה "גוי כשר" שקיים את ההלכה: "עשו שונא ליעקב". לפי האמור הביאור בזה, כי בכך ביקשו חכמינו ז"ל ללמדנו שנשים לב על ההבדל בין בלק לבלעם, כי אמנם שניהם היו רשעים שביקשו להילחם עם ישראל, אולם בלק היה גוי כשר שקיים את ההלכה: "עשו שונא ליעקב", ונלחם עם ישראל להכות בהם על ידי קללת בלעם, לכן היה אפשר להצילם על ידי שמנע הקב"ה ממנו לקללם.

אולם בלעם הרשע שנלחם עם ישראל מלחמה רוחנית, על ידי שהשיא לבלק עצה רעה לקלקלם על ידי התחברותם עם בנות מואב, על ידי זה לא היה אפשר להציל את ישראל, שהרי הבחירה חופשית שיבחרו מרצונם הטוב להתגבר על יצרם, ומאחר שנפלו ברשת היצר מתו במגפה ארבעה ועשרים אלף.

ובכן זהו הלקח הנשגב מקריאת הפרשה בלק, שאסור לנו להתחבר עם הגוים לחיות עמהם חיי אחוה וידידות, אלא עלינו ללכת בדרכו של יעקב אבינו שסלל לנו את הדרך איך להתנהג בגלויות, שמצד אחד התפייס עם עשו ושיחד אותו במתנות כדי שלא ילחם בו, אולם מצד שני התחמק מללכת עמו ביחד, אלא שלחו לפניו כדי שלא יקלקל את צעירי צאן הקדשים: "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה", בגאולה העתידה במהרה בימינו אמן.

שאמר בפירושו: "ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ".

אולם בלעם הרשע נלחם עם ישראל מלחמה רוחנית, לקלקלם על ידי התחברותם עם בנות מואב, לכן כשראה כי שיטתו של בלק נכשלה, שלא היה יכול לקלל את ישראל ולהזיק להם, פנה אל בלק ואמר לו, הרי אתה רואה שדרכך נכשלה, על כן "לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים". ופירש רש"י שייעץ לו לקלקל את ישראל בבנות מואב, שהיא השיטה של בלעם להילחם עם ישראל מלחמה רוחנית.

ויש להביא סימוכין לכך שבלעם רצה להתחבר עם ישראל כדי לקלקלם ברוחניות, על פי מה ששינו בגמרא (סנהדרין קה:): "מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו". ופירש רש"י שדבר זה אנו למדים ממה שכתוב (דברים כג-י): "ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה". הרי שכל ברכתיו הן מה שהיה בלבו לקללם.

נמצא לפי זה כי ממה שהזכיר בלעם בדבריו (במדבר כג-ט): "הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב", אנו למדים שהיה מצטער על כך שישראל הם עם לבדד ואינם מתחברים עם הגוים. וזהו שהוסיף לומר אחר כך (שם י): "תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו". הרי שהשתוקקו להתחבר עם ישראל, ולפי דברינו השתוקקו להתחבר עמהם כדי לקלקלם.

בלק - בא לק בלעם - בל עם

ונראה להביא עוד סימוכין לכך ממה שמבואר בזהר הקדוש (פרשתנו קצט:): כי בלק ובלעם עצמם דרשו את שמותיהם לרעה כנגד ישראל: "בְּלָק - ב"א ל"ק, אֶתָּא מֵאֵן דְּלָקִי לֹון פְּרֻעוּתִיה [בל"ק] שהוא אותיות ב"א ל"ק עם האות א' הנסתרת בשמו, רומז בא מי שמלקה את ישראל כרצונו]. בְּלַעַם - ב"ל ע"ם, לִית עֲמָא, וְלִית רַעֲיָא [בלע"ם הוא אותיות בל עם, שיפעל שלא יהיה עם ישראל ולא יהיה להם רועה], שְׁמָא דִּילָן גְּרִים לְשִׁיפָא

להתקלקל ח"ו ממעשי המצרים, לכן השריש בקרבם שיהיו תמיד בבחינת "הבאים" כאילו באו עכשיו, וישתוקקו לצאת ממצרים ולחזור למקור מחצבתם בארץ ישראל.

וזהו הפירוש בדברי הנביא בהפטרה לפרשת שמות (ישעיה כז-י): "הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל". יעקב אבינו השריש בישראל שיהיו תמיד בגלות בבחינת "הבאים" כאילו באו עכשיו, ובזכות זה "יציץ ופרח ישראל", יציצו ויפרחו ויעלו להיות במדרגת ישראל, בלי חשש שיתערבו בגוים וילמדו ממעשיהם.

והנה מה שמצינו עוד בענין זה חידוש גדול ב"שפת אמת" (פרשת שמות שנת תרל"ד ד"ה וכאשר), שהביא בשם הזוהר הקדוש (פרשת שמות טו.) שהקב"ה השריש במצרים שנאה לישראל כדי להציל את ישראל שלא יתערבו עמהם. והוסיף ה"שפת אמת" דקדוק נפלא ממה שכתוב (תהלים קה-כה): "הפך לבם לשנוא עמו". הרי לנו דברים ברורים כי המצרים מצד עצמם לא רצו לשנוא את ישראל, אלא שהקב"ה הפך את לבם.

וזהו שדרשו בגמרא (סוטה יא:): מה שכתוב (שמות א-יג): "ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך - בפה רך", הרי שמתחילה העבידו את ישראל בפה רך, כי רצו למשכם בדרכי נועם כדי שיתקלקלו, אלא שהקב"ה הפך את לבם לשנוא את ישראל לטובתם כדי שלא יתחברו עמהם, ועל כך אנו מודים להקב"ה: "הפך לבם לשנוא עמו", שעל ידי זה לא שינו שמם לשונם ומלבושם ולא נתערבו עם המצרים.

בלק ובלעם שתי דרכים איך להילחם עם ישראל

בדרך זו במסילה נעלה לבאר דברות קדשו של רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע, שזכה בלק שקראו "פרשת בלק" על שמו, משום שהיה גוי כשר שקיים את ההלכה: "עשו שונא ליעקב", כי כאשר נתבונן נראה כי שני הרשעים בלק ובלעם, כל אחד מהם ייצג אחת משתי הדרכים ששונאי ישראל נלחמים כנגד ישראל, בלק רצה להילחם עם ישראל מלחמה חומרית להכות בהם, כמו

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת
אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

הרה"ח ר' יצחק פורסטר וב"ב הי"ו
לעילוי נשמת נכדם הילד יהודה (לייבי) ע"ה בן ר' נחמן ני"ו

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com